

درنگی در کتابخانه مؤسسه گفت‌وگوی ادیان

«الهیات فمینیسم»

مژگان ایلانلو

اطلاع از تاریخچه و سیر تفکرات این اندیشه ضروری است. به همین دلیل در دایره‌المعارف رنسانس (۳)، جلد ۲، تحت مدخل فمینیسم می‌توان مطالبی بسیار مفید به دست آورد. این دایره‌المعارف خاص که برای مطالعات دوران جدید در شمار کتاب‌های مرجع محسوب می‌شود، به بررسی تحولات مفاهیم بنیادی پس از دوران رنسانس پرداخته که بحث موردنظر نیز از جمله مطالب ذکر شده در آن است.

کتاب مرجع دیگری که برای مطالعه «الهیات فمینیسم» توصیه می‌شود، دایره‌المعارف مسیحیت (۴) است که در دو مدخل پیاپی به نام‌های فمینیسم و الهیات فمینیسم به تشریح مفصل دیدگاه‌ها و نیز ذکر بحران‌های پدید آمده از چنین اندیشه‌ای پرداخته است. این مقاله مفصل شامل چهار بخش: ۱- سنت‌های قرن بیستم، ۲- روشنگری‌های قرن بیستم، ۳- منابع بحث (مطالعات مبسوط بر کتاب مقدس، مطالعات تاریخی و مطالعات کلامی) و ۴- متون محلی و جهانی است که مطالعه آن برای اشرف در بحث ضروری است.

در کتابخانه تخصصی مؤسسه گفت‌وگوی ادیان همچنین کتاب‌های مستطلی درباره موضوع زنان در ادیان مختلف وجود دارد که به بررسی جایگاه تاریخی و سنتی آنان براساس متون اولیه دینی می‌پردازد و بدون مراجعه به آنها نمی‌توان چشم‌اندازی مناسب از بحث موردنظر داشت.

در میان نزدیک به ۳۰ عنوان کتاب که به موضوع زنان در ادیان پرداخته‌اند، می‌توان به کتاب تازه‌تألیف شده زنان در ادیان (۵) که در سال ۲۰۰۱ توسط انتشارات کانتینیوم به چاپ رسیده و در نوع خود تحقیقی قابل توجه محسوب می‌شود، اشاره کرد. همچنین سه کتاب فمینیسم و بنیادگرایان اسلامی (۶) نوشته هارده مقیسی که در سال ۱۹۹۹ توسط انتشارات زدپوک به چاپ رسید، کتاب یهودیت و فمینیسم (۷) اثر لورا لویث که توسط انتشارات رانچ در سال ۱۹۹۷ چاپ شد و نیز کتاب جامع و مفید فمینیست‌های مذهبی و «بنده زمین» (۸) به قلم ریتا ام کروس که در سال ۱۹۹۱ توسط انتشارات کانتینیوم انتشار یافت، از جمله مهم‌ترین کتاب‌هایی است که مطالعه آنها برای تحقیق درباره الهیات فمینیسم ضروری است.

در این میان همچنین کتاب «حقیقه الحجاب و حجیه الحدیث» (۹) نوشته محمد سعید العثمونی که توسط انتشارات مبدولی به چاپ رسیده حاوی روایات مفیدی است که به محققان در حوزه مسائل مربوطه به زبان کمک فر و نی می‌کند. کتاب «خطوات علی طریق الاسلام» (۱۰) نوشته علامه محمد حسین فضل الله نیز از دیگر کتاب‌های عربی است که در مسأله مورد بحث به

«الهیات فمینیسم» عنوان جذاب و قابل تأملی است که به راحتی می‌توان با جست‌وجویی در کتابخانه تخصصی گفت‌وگوی ادیان، اطلاعاتی مفید و مناسب درباره آن به دست آورد.

جالب‌های پیش روی زنان در سال‌ها و دهه‌های اخیر یکی از مهم‌ترین و بحث‌برانگیزترین بحران‌های درون‌دینی بوده است که تمامی ادیان بزرگ و قدما در تاریخ را با مشکلاتی اساسی مواجه کرده است.

زنان و مردان بسیاری معتقدند که دین در چهارچوب تحریه دینی، زبان متون مقدس، رفتار مؤمنانه و سنت پیامبران، مردانه انگاشته شده است. در سال‌های دور، زمانی که این جلوه‌های ویژه از دین قوه می‌یافت، موقعیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی زنان به شکل غیرقابل تطبیقی با زنان امروز، تفاوت داشت و این مهم‌ترین دلیل بروز چالش درون‌دینی جایگاه زنان در ادیان امروزی است. جایگاهی که چون براساس درک و شناخت از زن دو هزار سال پیش ندوین شده، نمی‌تواند برای زن متفاوت و دگرگونه امروز مصداقی داشته باشد.

از سویی، متون شریعت معتقدند که تغییر و حتی اجازه سخن گفتن درباره تغییر و تبدیل متون فقهی و کلامی که براساس متون مقدس دینی نگاشته شده است، خارج از چارچوب محکم و اساسی شریعت را در هم خواهد شکست و این خارج از چارچوب شکسته به هر سخن صوت و ناموازی اجازه ورود خواهد داد.

در این میان بحران اصلی متوجه زنانی است که می‌خواهند در دینی امروز و با معادلات تغییر یافته و پیچیده آن، همچنین مؤمن دافی همانند و براساس دستور «عمل‌های چند هزار ساله رفتار کنند، دستورالعمل‌هایی که در بسیاری از موارد با ویژگی‌های دنیای مدرن همخوانی ندارد و زنان امروز را حیران ساخته است.

مقاله جذاب و مفید خانم مری مک کلینتوک فولکرسون تحت عنوان «الهیات فمینیسم» که در کتاب الهیات بعد از لیبرالیسم (۱) منتشر شده است، این چالش درون‌دینی را از سه جنبه زبان متون دینی، قدرت و توانایی و نیز مسأله جنسیت در ادیان مورد بررسی دقیق و موثکافانه قرار می‌دهد که در نوع خود مقالتهای جامع و مفید است.

همچنین در کتاب «اندیشه پست مدرن» (۲)، ذیل مدخل فمینیسم و پست‌مدرنیسم نوشته نیکل وانسون روند شکل‌گیری اندیشه مذکور از منظر تاریخی و با توجه به تحولات تاریخی آن بررسی شده است.

زیر آنجا که جالب‌الهیات فمینیسم پس از اوج‌گیری اندیشه فمینیست‌های غیردینی و تحت تأثیر فضای فکری آنان پدید آمده است، برای مطالعه دقیق آن

اظهار نظرهای مفیدی پرداخته است

همچنین مراجعه به کتاب بسیار مهم قرائه جدیده فقه الله که در سال ۹۴ الحاقی (۱۱) نوشته علامه سیدحسین فضل الله که در سال ۹۴ توسط انتشارات دارالتقین بیروت به چاپ رسید و شامل بحث‌ها و نظریاتی جدید درباره مسائل مربوط به زنان در اسلام است. برای پژوهشگران این حوزه بسیار ضروری است. این کتاب در قالب پرسش و پاسخ و در برگیرنده دیدگاه‌های جدید شیخ فضل الله پیرمون مسائل فقهی زنان است. کتاب دوائر الخوف قرائه فی خطاب المرأه (۱۲) نوشته نصر حامد ابوزید که توسط مرکز الثقافی فی العربی چاپ شده نیز از جمله دیگر کتاب‌های مفید در این حوزه است.

و اما بولتن مرجع با عنوان اصلی آکریده مقالات و متون درباره فمینیسم (۱۳) که توسط مرکز مطالعات فرهنگی - بین‌المللی مدیریت مطالعات اسلامی در ۹۱۵ صفحه به چاپ رسیده یکی از مهم‌ترین منابع و مراجع قابل استفاده برای پژوهشگران این موضوع است.

این بولتن که به سردبیری مهدی مهریزی و توسط انتشارات بین‌المللی الهدی در تابستان ۷۸ چاپ شد در بردارنده هفت بخش مفید و قابل رجوع است که به شرح آن می‌پردازیم.

بخش یک با عنوان کلی «مباحث نظری فمینیسم» دارای ۱۳ مقاله مهم و مرجع در حوزه نظریات فمینیسم و شامل ۶ مقاله ترجمه و ۷ مقاله تالیفی است. بخش دوم آن که به جنبش‌های اجتماعی زنان اختصاص دارد دارای ۱۰ مقاله و ۳ پیام بونسکو است.

در بخش سوم که عنوان آن «متفکران و نویسندگان در حوزه مسائل زنان» است، ۱۸ مقاله به زبان عربی در حوزه مسائل زنان به چاپ رسیده است. بخش چهارم با عنوان کلی کنفرانس‌ها، سمینارها و مصوبات بین‌المللی به درج متن کامل اعلامیه‌ها و بیانیه‌های بین‌المللی در سال‌های اخیر پرداخته است.

در بخش پنجم با عنوان «فمینیسم و سینما» دو مقاله چاپ شده و بخش ششم به معرفی و نقد ۹ کتاب مرجع در زمینه مسائل زنان پرداخته است. بخش هفتم نیز با درج ۳ مقاله به زبان انگلیسی می‌تواند راهنمای خوبی برای مراجعه‌کنندگان و پژوهشگران این حوزه باشد.

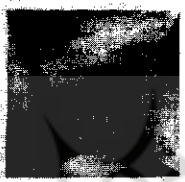
بی‌نوشت‌ها:

- 1- Theology After liberalism John Webster Blackwe 2000
- 2- Postmodernism Thought Nigel Watson
- 3- Encyclopedia of the Renaissance II
- 4- The Encyclopedia of Christianity Erdamans Brill 2001
- 5- Women in religions Jan Holme Continuum 1991
- 6- Feminism and Islamic fundamentalism Haideh Moghissi zed Books 1995
- 7- Jew and feminism Laura Levitt Routledge 1997
- 8- Religious feminism and the future of the land Ritamagross Continuum 2001
- ۹- «مذاهب احراب و حربه الحریه» محمد سعید اعشماوی / شبکه تلویزیونی اقصیا ۱۹۹۴
- ۱۰- «خطبات خلی المرقب الاسلامی» محمد حسن فضل الله / دار تعارف للمطبوعات ۱۹۸۶
- ۱۱- «قریه جدیده نقد المرأه الخاقی» محمد حسن فضل الله / دارالتقین ۱۹۶۳
- ۱۲- «دوائر الخوف قرائه فی خطاب المرأه» نصر حامد ابوزید / مرکز الثقافی العربی ۱۹۹۹
- ۱۳- «کریده مقالات و متون درباره فمینیسم» مرکز مطالعات فرهنگی - بین‌المللی الهدی (انتشارات بین‌المللی الهدی)

Haideh Moghissi

Feminism and Islamic Fundamentalism

READINGS IN MODERN THEOLOGY
THEOLOGY AFTER LIBERALISM
A READER

Edited by
John Webster

JEW AND FEMINISM

THE AMBIVALENT SEARCH FOR

مستشار: **محمد سعید اعشماوی**

بولتن مرجع
کریده مقالات و متون درباره

فمینیسم

